

**การจัดการศูนย์การเรียนรู้สิ่งทอและแฟชั่นบนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน
คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
Management of Textile and Fashion Knowledge Center
Based on Culture Community by Faculty of Industrial Textiles
and Fashion Design, Rajamangala University of
Technology Phra Nakhon**

ดวงสุดา เตโชติรส^{1*}

¹รองศาสตราจารย์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

บทคัดย่อ

การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมนั้น ต้องศึกษาจากวิถีชีวิตความลุ่มพันธุในมิติต่าง ๆ ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมของชุมชนทุกด้าน ทั้งในแผนโครงสร้างทางสังคม องค์ความรู้ รูปแบบวิถีคิด และการถ่ายทอดความรู้ของชุมชน ดังนั้น ศูนย์การเรียนรู้สิ่งทอและแฟชั่นจึงได้จัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองผลสัมฤทธิ์ในแง่ของ “ความเป็นแรงบันดาลใจ” ซึ่งแนวคิดหลักในการสร้างกรอบแผนงานที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาระบบการเรียนรู้ทางสังคม กระแสนิยม ความสนใจส่วนบุคคล ส่งผลให้เกิดการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ช่วยสร้างแรงกระตุ้นเพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้กับบุคคลทั่วไปได้เข้าถึงแหล่งความรู้แบบมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษาและเรียนรู้บนพื้นฐานของวัฒนธรรม

Abstract

Management of education that corresponds with community culture and creates awareness in cultural conservation must base on the study of human lifestyle and various dimensions of relationship between human and community environment; namely, social structure plan, body of knowledge, mindset, and method of knowledge transfer in the community. Thus, the Textile and Fashion Knowledge Center was established to create achievement as “an inspiration theme”. The core concepts of the framework was to be a self-learning center that developed social learning processes and created bandwagon effect that encouraged personal interest. It would create learning society, increase motivation that encourages people to access knowledge source, participate in educational process, and learn on cultural basis.

คำสำคัญ : ศูนย์การเรียนรู้สิ่งทอและแฟชั่น แหล่งเรียนรู้ ความเป็นแรงบันดาลใจ พื้นฐานของวัฒนธรรม

Keywords : Textile and Fashion Knowledge Center, Self-learning Center, An Inspiration Theme, Cultural Base

1. บทนำ

การจัดการศึกษา การเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชน จำเป็นต้องประกอบไปด้วยสถานศึกษา สถานประกอบการ และชุมชนหรือสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมนั้น ๆ ครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาของชุมชน ผู้เรียนตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียนเกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่างานศิลปะ การที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวนี้ ควรต้องศึกษาแนวคิดและทฤษฎีด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ และแนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึก เพื่อเป็นกรอบความคิดในการศึกษาวัฒนธรรมชุมชนที่จะนำไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป (ชุตินา เวทการ, 2551)

การศึกษาของชุมชน สังคม มีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดจำเป็นต้องทำความเข้าใจ ในบริบทต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างดีก่อนที่จะทำการถ่ายทอด หรือสามารถที่จะวางแผนการศึกษาหรือการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจำเป็นที่ต้องศึกษาบริบทของสังคมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สภาพทั่วไปของชุมชน ประกอบด้วย ผู้สอน ผู้เรียน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ภูมิปัญญา รูปแบบการดำเนินชีวิต ทรัพยากร สภาพแวดล้อม การเมืองการปกครอง เป็นต้น

โดยมาตรา 4 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม

การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) หมวดที่ 1 หน้าที่ 2

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) หมวดที่ 1 หน้าที่ 6

มาตรา 15 การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1. การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน
2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยมีเนื้อหาและหลักสูตร จะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม
3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ คักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจาก

บุคคล ประสบการณ์ ลังคม สภาพแวดล้อม ลือ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใด รูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบก็ได้ ไม่ว่าจะเป็ผล การเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือประสบการณ์จากการทำงาน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) หมวดที่ 3 หน้าที่ 10

จากพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวข้างต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ ที่อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาสาระ กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย สร้างสังคมการเรียนรู้ การกระตุ้นให้เกิดการซึ่มซบการเรียนรู้ การสร้างปัจจัยเกื้อหนุนให้กับบุคคลทั่วไปได้เข้าถึงแหล่งความรู้ที่ตนเองมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการศึกษา และเรียนรู้พื้นฐานของวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน

วัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิตที่เกิดจากความสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม มนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมมีทั้งสาระและรูปแบบที่เป็นระบบคิด วิธีการ โครงสร้างทางสังคม สถาบัน ตลอดจนแบบแผน และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น การดำเนินงานใด ๆ เกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม จำเป็นต้องเข้าใจบริบทและเงื่อนไขแวดล้อม ศักยภาพของมนุษย์ ตลอดจนสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงวิถีชีวิตให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้ง (ชุตินา เวทการ, 2551)

มูลเหตุแห่งความเจริญทางด้านวัฒนธรรมที่จะสามารถเกิดขึ้นได้ คือ

การสะสม รวบรวม ต้องรับมรดกที่บรรพบุรุษมอบไว้ให้ตั้งแตอดีต

การทำการปรับปรุง ถ้าหมดยุคสมัยแล้ว ก็ต้องเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ สิ่งที่เป็นมาในอดีต เช่น ผ้าโบราณ บทเพลงต่าง ๆ เป็นต้น ที่ใช้ได้ก็ปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน

การทำถ่ายทอด ต้องสืบต่อให้คนรุ่นหลังต้องเผยแพร่งสั่งสอนกัน การจะทำให้วัฒนธรรมเจริญยั่งยืนนั้น เราต้องรักษาวัฒนธรรม มรดกตกทอด และปรับปรุงอดีต ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

“เรียน ผิด เพื่อ พัน

เรียน จน เพื่อ เหลือ

เรียน เชื่อ เพื่อ คิด

เรียน ทิศ เพื่อ ทาง”

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร องค์มหาชน (2551)

บทความดังกล่าว เปรียบเสมือนการได้ทำการทบทวนความรู้ที่ได้ทำการศึกษาามาโดยตลอด ไม่ว่าจะผ่านประสบการณ์ของแต่ละคน ผ่านบทเรียนของแต่ละสถาบันการศึกษา ผ่านความถนัดและความสนใจของตนเอง เพราะนี่คือการทบทวนองค์ความรู้ และสามารถขยายฐานความรู้ให้เพิ่มพูนขึ้นได้ตามลำดับ เปรียบเสมือน “การสร้างแรงบันดาลใจในการแสวงหาความรู้”

แนวทางการดำเนินงาน

การส่งเสริมภูมิปัญญาที่สามารถจัดให้สามารถสอดคล้องในการจัดการศึกษานั้นมีอยู่ 4 ข้อ กล่าวคือ

1. นำภูมิปัญญาเข้าสู่ระบบการศึกษา โดย

เลือกสรรเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้เข้าสู่ระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติ

2. การยกย่องและเชิดชูเกียรติ “ครูหรือปราชญ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน” และสนับสนุนให้มีบทบาทในการส่งเสริมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระบบรวมทั้งให้แบบอย่างและชี้นำด้านวิถีคิด วิถีการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต ในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงความรู้และลักษณะนิสัยของผู้เรียน

3. สนับสนุนการศึกษาวิจัยด้านภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาที่หลากหลายให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สถานประกอบการ ท้องถิ่น และนักศึกษา อย่างต่อเนื่อง

4. ประมวลคลังข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระกลุ่มชุมชน องค์กร สถานประกอบการ และเครือข่ายภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้สิ่งทอและแฟชั่นบนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน ที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและกระแสนิยม ความสนใจส่วนบุคคล เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้สิ่งทอและแฟชั่น เป็นแหล่งการเรียนรู้ให้แสดงถึง “ตัวตนของอัตลักษณ์” ของชุมชนโดยรอบ นักเรียน นักศึกษา และสถาบันการศึกษา

2. การดำเนินการ

2.1 แนวทางการดำเนินงานโครงการกิจกรรมให้สอดคล้องกับส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ศูนย์ความรู้ทางด้านสิ่งทอและแฟชั่น ครอบคลุมสาขาส่งทอและออกแบบแฟชั่น สามารถแบ่งเป็นส่วนต่าง ๆ 4 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนห้องสมุดสำหรับสืบค้นข้อมูล
2. ส่วนห้องสมุดทางด้านวัสดุสิ่งทอ
3. ส่วนห้องจัดแสดงนิทรรศการและผลงานด้านสิ่งทอ
4. ส่วนเจ้าหน้าที่บริการและการดูแลระบบ

รูปที่ 1 ศูนย์การเรียนรู้สิ่งทอและแฟชั่น

รูปที่ 2 นิทรรศการในส่วนวิวัฒนาการสิ่งทอและแฟชั่น

รูปที่ 3 นิทรรศการในส่วนลำดับยุคสมัยของสิ่งทอและแฟชั่น

รูปที่ 4 นิทรรศการในส่วน “ลำเพ็ญ” ย่านแห่งแรงบันดาลใจ

รูปที่ 6 นิทรรศการในส่วนห้องสืบค้นข้อมูลทางวัสดุสิ่งทอ

รูปที่ 7 นิทรรศการในส่วนห้องสืบค้นข้อมูลทางวัสดุสิ่งทอ

รูปที่ 5 นิทรรศการในส่วนวิถีชีวิตพื้นบ้าน

แผนงาน : ส่วนห้องสมุดสำหรับการสืบค้นข้อมูล
แนวทางการจัดทำโครงการ/กิจกรรม :

1. รวบรวมข้อมูลเรื่องผ้าพื้นถิ่นของประเทศไทยตามกลุ่มชาติพันธุ์พร้อมประวัติการย้ายถิ่นฐานวัฒนธรรมประเพณี
2. รวบรวมข้อมูลเรื่องโครงสร้างผ้าในระบบอุตสาหกรรมโดยแยกจำนวนตามลักษณะของโครงสร้างผ้า
3. จัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในคณะกับชุมชน อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ร่วมคิดร่วมทำร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนและคณะ

ให้สอดคล้องและตอบสนองซึ่งกันและกัน โดยนำข้อมูลในชุมชนมาวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ นำไปทดลองปฏิบัติจริงเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่

4. จัดให้มีเครือข่ายการศึกษาแลกเปลี่ยนดูงาน การเรียนรู้ระหว่างสถาบันการศึกษา /สถานประกอบการ / ชุมชน

แผนงาน : ส่วนห้องสมุดทางด้านวัสดุสิ่งทอ

แนวทางการจัดทำโครงการ/กิจกรรม :

1. รวบรวมผืนผ้าทอพื้นถิ่นที่แสดงถึงรูปแบบสี ลวดลายการทอที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชาติพันธุ์

2. รวบรวมชุดสำหรับสวมใส่ประจำชาติพันธุ์ของแต่ละชาติพันธุ์ ผลิตภัณฑ์ผ้าที่ผลิตจากผ้าทอพื้นถิ่น

3. รวบรวมผืนผ้าที่ผลิตในระบบอุตสาหกรรม โดยแยกจำแนกตามลักษณะของโครงสร้างผ้า

4. จัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในคณะฯ กับชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ร่วมกันคิดทำร่วมกันกำหนดแผนแนวทางการพัฒนาชุมชนและคณะฯ ให้สอดคล้องและตอบสนองซึ่งกันและกัน โดยนำข้อมูลในชุมชน/สถานประกอบการ/มาวิเคราะห์ปัญหา นำไปทดลองปฏิบัติจริง เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่

5. จัดให้มีเครือข่ายการศึกษาแลกเปลี่ยนดูงานการเรียนรู้ระหว่างสถาบันการศึกษา /สถานประกอบการ/ ชุมชน

แผนงาน : ส่วนห้องจัดแสดงนิทรรศการและผลงานด้านสิ่งทอ

แนวทางการจัดทำโครงการ/กิจกรรม :

1. จัดทำห้องจัดแสดงนิทรรศการ ในลักษณะรูปแบบทัศนียภาพ 3 มิติรูปแบบบรรยากาศเสมือนจริง ในรูปแบบของวิถีชีวิตของการผลิตสิ่งทอพื้นบ้าน และรูปแบบวิถีชีวิตของชุมชน จำหน่ายผ้าย่านลำเพ็ง เป็นการจัดแสดงนิทรรศการแบบการมีปฏิสัมพันธ์

2. จัดทำห้องจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน ในลักษณะของการนำเสนอรูปแบบผลิตภัณฑ์ตัวอย่าง (Masterpiece) ที่แสดงถึงแนวคิดอิทธิพลของสภาพแวดล้อมสภาพสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีผลต่อแรงบันดาลใจในการออกแบบทางด้านสิ่งทอ

3. จัดกิจกรรมแสดงผลงานนักศึกษาหมุนเวียน โดยให้ชุมชน/สถานประกอบการได้มีส่วนในการแลกเปลี่ยนแนวคิด

4. จัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการให้มีความสัมพันธ์กับกิจกรรม ประเพณี ของสังคม ชุมชน ที่เน้นคุณค่าความสำคัญของผลงานนักศึกษาที่มีคุณค่าทางจิตใจ และแรงบันดาลใจ คือ ลักษณะงานที่ทำแล้วเกิดความสุขใจ เสมือนได้ช่วยเหลือชุมชน

5. จัดกิจกรรมที่นักศึกษารู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองที่ได้เห็นว่ามีส่วนร่วม ในการช่วยเหลือชุมชนและสังคม

6. การจัดหาผลงานหลากหลายรูปแบบที่มีการปรับปรุง พัฒนาด้านเทคโนโลยี รูปแบบ วัสดุเทคนิคที่เปลี่ยนแปลงผลงานตามยุคสมัยจากแหล่งอื่น

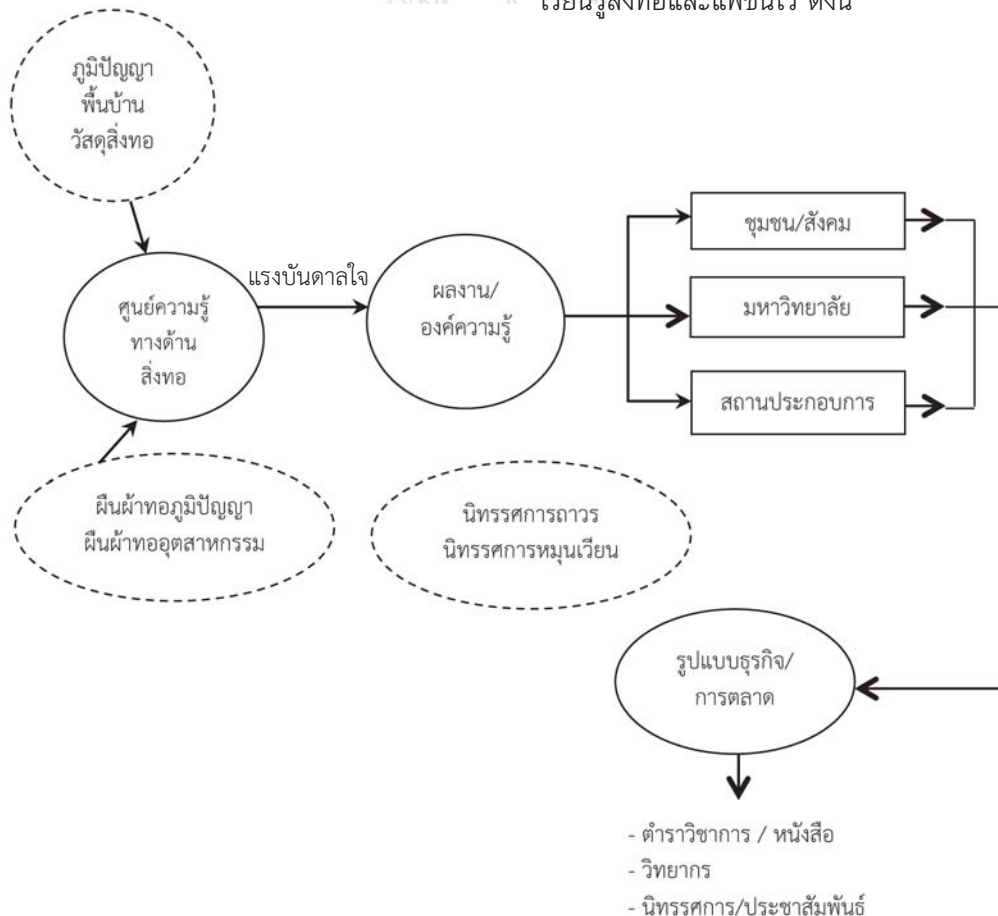
แผนงาน : ส่วนเจ้าหน้าที่บริการและการดูแลระบบ

แนวทางการจัดทำโครงการ/กิจกรรม :

1. จัดสร้างอุปกรณ์ระบบปฏิบัติการสำหรับฐานข้อมูลเชิงวิชาการเพื่อการสืบค้นข้อมูล การดูแลรักษาความปลอดภัยภายในศูนย์
2. จัดฝึกอบรม / แลกเปลี่ยนความรู้ ให้กับเจ้าหน้าที่บริการและชุมชน/ สถานประกอบการ / บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยฯ
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ การศึกษา ที่นักศึกษา ผู้รับบริการ มีโอกาสได้เห็น สัมผัส ได้ชื่นชมผลงานของชุมชนอื่น และเกิดการเรียนรู้และเปรียบเทียบ เกื้อกูลทางวิชาการซึ่งกันและกัน

3. สรุป

ศูนย์การเรียนรู้สิ่งทอและแฟชั่น ต้องแสดงถึงหรือตอบสนองผลสัมฤทธิ์ในแง่ของ “ความเป็นแรงบันดาลใจ” ในสังคมที่ผู้เรียน ผู้ศึกษา ฟังฟังผู้ใหญ่มากกว่าฟังพาตนเอง ระบบการศึกษาที่สอนให้จำมากกว่าสอนให้คิด สังคมที่ให้คุณค่าความเหมือนมากกว่าความแตกต่าง เป็นต้น ย่อมนำไปสู่การคิดหรือการปฏิบัติที่เหมือนหรือคล้ายกัน “แรงบันดาลใจ” จึงเป็นแนวคิดหลักในการสร้างกรอบแผนงานที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ พัฒนาระบบการเรียนรู้ทางสังคม กระแสนิยม ความสนใจส่วนบุคคล ในองค์ความรู้ทางด้านสิ่งทอและแฟชั่น โดยกำหนดรูปแบบแนวคิดของศูนย์การเรียนรู้สิ่งทอและแฟชั่นไว้ ดังนี้

รูปที่ 8 รูปแบบแนวคิดของศูนย์การเรียนรู้สิ่งทอและแฟชั่น

4. เอกสารอ้างอิง

ชุตินา เวทการ. 2551. **การจัดการเรียนรู้สาระ
ทัศนศิลป์บนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน.**
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์มหาชน). 2551.
**พิพิธภัณฑ์บันทึก ทบทวนบทเรียนจาก
การวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์.** กรุงเทพฯ:
ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552
ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2554. หมวดที่ 1. หน้า 2, 6.
ม.ป.ท.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552
ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2554. หมวดที่ 3. หน้า 10.
ม.ป.ท.

